

NEJVYŠŠÍ SOUD ČESKÉ REPUBLIKY
TRESTNÍ KOLEGIUM

UPRAVENO (bez právní věty, kterou doplní studující)

sp. zn. Tpjn 300/2010

N Á V R H

stanoviska trestního kolegia Nejvyššího soudu České republiky

k možnosti uložení ochranného opatření *zabrání věci* nebo jiné majetkové hodnoty podle ustanovení ... § 101 odst. 1 písm. a) trestního zákoníku (zák. č. 40/2009 Sb.) *dítěti* mladšímu patnácti let, které se dopustilo činu jinak trestného.

PV: -----

O d ů v o d n ě n í :

Předseda trestního kolegia Nejvyššího soudu podle § 21 odst. 1 zák. č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů, a čl. 14 odst. 1 písm. f) Jednacího řádu Nejvyššího soudu navrhl, aby trestní kolegium Nejvyššího soudu zaujalo stanovisko k možnosti uložení ochranného opatření *zabrání věci* nebo jiné majetkové hodnoty podle ustanovení ... § 101 odst. 1 písm. a) trestního zákoníku (zák. č. 40/2009 Sb.) *dítěti* mladšímu patnácti let, které se dopustilo činu jinak trestného.

Tento návrh učinil předseda trestního kolegia na základě podnětu nejvyšší státní zástupkyně ze dne 5. listopadu 2009, z něhož vyplývá, že Nejvyšší státní zastupitelství zaznamenalo rozdílnou praxi soudů v otázce ukládání ochranného opatření *zabrání věci* nebo jiné majetkové hodnoty podle ustanovení § 73 odst. 1 písm. a) tr. zák., resp. od 1. 1. 2010 podle § 101 odst. 1 písm. a) trestního zákoníku *dítěti* mladšímu patnácti let, které se dopustilo činu jinak trestného.

Nejvyšší státní zástupkyně ve svém podnětu zmiňuje usnesení **Krajského soudu v Plzni** ze dne 8. 10. 2008, sp. zn. 1 Nt 201/2008. V něm krajský soud zaujal názor, že aplikace ust. § 73 odst. 1 písm. a) tr. zák. je možná pouze ve vztahu k věci náležející pachateli, kterého nelze stíhat nebo odsoudit. Za pachatele ve smyslu tohoto ustanovení však podle krajského soudu nelze považovat dítě mladší patnácti let, neboť při respektování § 11 tr. zák. a § 89 odst. 1 zák. č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů (dále jen z. s. m.), se jedná o osobu trestně neodpovědnou pro nedostatek věku. Extenzivní výklad ust. § 73 odst. 1 písm. a) tr. zák. **nelze** podle krajského soudu připustit, neboť by vyzníval zjevně v neprospěch dítěte mladšího patnácti let.

Nejvyšší státní zástupkyně současně poukazuje na usnesení **Vrchního soudu v Praze** ze dne 29. 1. 2009, sp. zn. 1 Tmo 22/2008, který zaujal opačný právní názor, a sice, že uložení ochranného opatření zabrání věci podle § 73 odst. 1 písm. a) tr. zák. dítěti mladšímu patnácti let **možné je**. Tento názor opřel vrchní soud o ust. § 1 odst. 3 z. s. m., podle něhož, pokud z. s. m. nestanoví jinak, užije se na toho, kdo v době spáchání činu nepřekročil osmnáctý rok věku, obecných právních předpisů, čímž se odkazuje na trestní zákon (trestní zákoník) a trestní řád. Podle vrchního soudu za situace, kdy ust. § 93 odst. 1 z. s. m. neumožňuje postih zisku z činu jinak trestného spáchaného dítětem mladším patnácti let, je při absenci speciální právní úpravy třeba v souladu s ust. § 1 odst. 3 z. s. m. postupovat podle obecných předpisů, v tomto případě podle § 73 odst. 1 písm. a) tr. zák. Pojem pachatele trestného činu používaný trestním zákonem nelze podle uvedeného rozhodnutí vrchního soudu chápat pouze jako trestně odpovědného pachatele. Poukazuje přitom na ust. § 72 odst. 1 tr. zák. a § 72a odst. 1 tr. zák., kde v případě ochranného léčení, resp. zabezpečovací detence rozumí trestní zákon pod pojmem pachatele i pachatele trestně neodpovědného. Navíc znění ust. § 73 odst. 1 písm. d) tr. zák. umožňuje vyslovit zabrání věci nebo jiné majetkové hodnoty, byla-li získána trestným činem nebo jako odměna za něj, ačkoliv nenáleží pachateli, ale jiné osobě. Tím spíše nelze podle názoru vrchního soudu vylučovat zabrání takové věci osobě, která čin spáchala, avšak není za něj trestně odpovědná pro nedostatek věku či pro nepřičetnost.

Trestní kolegium Nejvyššího soudu před zaujetím stanoviska vyžádalo podle § 21 odst. 3 zák. č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů, vyjádření od Ministerstva spravedlnosti České republiky, Ministerstva vnitra České republiky, Nejvyššího státního zastupitelství, předsedů vrchních a krajských soudů, právnických fakult v Praze, v Brně, v Plzni a v Olomouci, Institutu pro kriminologii a sociální prevenci, Ústavu státu a práva Akademie věd České republiky a České advokátní komory.

Oslovené orgány a instituce vyjádřily souhlas – nesouhlas ... s právním názorem vysloveným v právní větě návrhu stanoviska.

Po zvážení všech výše citovaných vyjádření a v nich uvedených argumentů zaujalo trestní kolegium Nejvyššího soudu shora uvedené stanovisko.

Nejednotnost posuzování shora uvedené otázky v rozhodovací praxi soudů nelze zdůvodňovat nejasností či nedostatečností platné právní úpravy, neboť ta je v citovaných ustanoveních trestního zákona, trestního zákoníku a zákona o soudnictví ve věcech mládeže zcela jednoznačná.

Podle **§ 3 odst. 2 trestního zákoníku** o ochranném opatření se rozhodne vždy podle zákona účinného v době, kdy se o ochranném opatření rozhoduje. Stejná úprava (§ 16 odst. 3 tr. zák.) platila i v době, v níž byla učiněna výše citovaná rozhodnutí krajského a vrchního soudu. Jak v této době, tak i po 1. 1. 2010 platil a platí vedle trestního zákona, resp. trestního zákoníku, zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže.

Podle § 55 odst. 1 písm. c) tr. zák. [**§ 70 odst. 1 písm. c) trestního zákoníku**], na něž navazuje ustanovení § 73 odst. 1 písm. a) tr. zák. [**§ 101 odst. 1 písm. a) trestního zákoníku**], lze zabrat pouze věc, kterou pachatel získal **trestným činem** nebo jako odměnu za něj, nikoli tedy **činem jinak trestným**, jehož se dopouští dítě mladší patnácti let.

Podle **§ 1 odst. 3 z. s. m.**, pokud tento zákon nestanoví jinak, užije se na toho, kdo v době spáchání činu nepřekročil osmnáctý rok věku, obecných právních předpisů. Citované ustanovení, platí-li pro mladistvé, platí tím spíše i pro dítě mladší patnácti let.

Podle **§ 93 odst. 1 z. s. m.**, ve znění účinném od 1. 1. 2004 do 31. 12. 2009, bylo dítěti mladšímu patnácti let možno uložit, dopustilo-li se činu jinak trestného, následující opatření: dohled probačního úředníka, zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu ve středisku výchovné péče, ochranou výchovu. Podle téhož zákonného ustanovení, s účinností od 1. 1. 2010 (zákon č. 41/2009 Sb.), je možné uložit dítěti mladšímu patnácti let, dopustilo-li se činu jinak trestného,
výchovnou povinnost,
výchovné omezení,
napomenutí s výstrahou,
zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu ve středisku výchovné péče,

dohled probačního úředníka, ochrannou výchovu.

Trestněprávní nauka se shoduje v tom, že výčet opatření, která bylo, resp. je přípustné uložit dítěti mladšímu patnácti let, je výčtem *taxativním*.¹ Proto jej nelze žádným způsobem rozšiřovat, a to ani s poukazem na účel zákona. To například vylučuje vyslovit v režimu hlavy třetí zákona o soudnictví ve věcech mládeže zabrání věci nebo jiné majetkové hodnoty, zabezpečovací detenci nebo ochranné léčení.²

Zmíněný taxativní výčet opatření nelze v žádném případě obcházet postupem podle § 1 odst. 3 z. s. m. Tato nesprávná aplikace ust. § 3 odst. 1 z. s. m. obsahujícího zásadu *lex specialis (primaria) derogat legi generali (subsidiariae)* by zcela vyloučila užití speciální (primární) úpravy jakožto výlučné a jedině možné, která právě jako taková byla přijata. Jinými slovy taxativní výčet opatření, která lze uložit dítěti mladšímu patnácti let, brání tento výčet rozšířit cestou aplikace trestního zákona, resp. trestního zákoníku, s odkazem na ust. § 1 odst. 3 z. s. m. Pokud by totiž byla akceptována opačná argumentace, bylo by možné na jejím podkladě uložit např. mladistvému provinilci i trestní opatření zákazu pobytu.³

Naproti tomu ust. § 1 odst. 3 z. s. m. je namístě použit tam, kde s ohledem na povahu právních úprav (speciální/primární, resp. obecná/subsidiární) je nutné úpravou subsidiární doplňovat úpravu primární. Tak tomu bude například v otázce znaků subjektu provinění, kde zákon o soudnictví ve věcech mládeže v § 5 odst. 1 vyžaduje rozumovou a mravní vyspělost, a protože v tomto směru již „... nestanoví jinak ...“, je nutné užít i trestního zákoníku jako normy subsidiární, jmenovitě jeho ustanovení § 26.

Otázka:

Lze, či nelze uložit zabrání věci .. dítěti mladšímu patnácti let jakožto pachateli činu jinak trestného?

Jaké případné jiné legální řešení nabízí zák. č. 218/2003 Sb.?

¹ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A. HRUŠÁKOVÁ, M. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, s. 898.

² SOTOLÁŘ, A. Právní následky činu jinak trestného. In KRATOCHVÍL, v. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 704.

³ KRATOCHVÍL, v. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 49.